

605-606 OPUSCULUM TRICESIMUM QUINTUM. DE PICTURIS PRINCIPUM APOSTOLORUM.

ARGUMENTUM.

Causam affert cur Paulus apostolus ad dexteram, Petrus vero ad sinistram in picturis exprimantur, idcirco scilicet, quia Paulus esset ex tribu Benjamin, qui Latine, *filius dexteræ* interpretatur; probatque hujusmodi nomen aptissime illi convenire. Multas quoque ejusdem Pauli prærogativas adducit. Tum demum exponit cur Hierosolymitana Ecclesia, cum in ea Christus passus fuerit, non sit caput omnium Ecclesiarum.

Domno DESIDERIO sanctæ conversionis [conversationis] abbati, religiosoque conventui, PETRUS peccator monachus in Domino servitatem.

Ut domnum Martinum ad vos iter arripere didici, notario protinus, ut exciperet, imperavi. Sed quoniam per totum quadragesimalem circulum tecum, venerabilis pater, familiariter degens, quæque conferenda videbantur, viva voce contulimus, et quæ communicanda erant, sive tractanda, sæpius intimavimus; jam quid novi ad te scribi valeat, non invenio, dum quidquid necessarium esse poterat, frequentius iteratum alterutra confabulatione perpendo. Quid igitur faciam? Nunquid qui loqui coeperam, deficiente materia, stolide conticescam?

[DE PICTURIS PRINCIPUM APOSTLORUM.]

CAPUT PRIMUM. *Cur Petrus ad sinistram, et Paulus ad dextram in picturis collocentur.*

Sed dum armatam penna, atque ad scribendum ex more libratam manum scriptoris aspicio, materia mihi dulcis offertur, de qua ad disputandum mea mens alacriter provocetur. Per istam siquidem notarii dextram repente mihi illud occurrit, quod ipse a me, quaestione proposita, saepenumero requisisti: Cur videlicet in imaginibus picturarum per universas adjacentes Romae provincias, Petrus qui primus est, ad sinistram; coapostolatus autem ejus Paulus constituitur ad dextram; cum juxta vulgarem sensum hoc rerum ordo deposcat, ut Petrus, qui senatus apostolici princeps est, dextrum Domini latus; Paulus vero, qui junior est, sinistrum jure possideat? Sed durum est valde, ut opinemur, quia tam egregium, tamque famosum apostolicae dispositionis ordinem inconsulte, atque inconsiderate devota Deo ac religiosa vetustas admiserit. Neque enim credendum est, ut Constantinus imperator, imo papa Silvester; atque post eos principes et sacerdotes in ecclesiasticae disciplinae littera pervigiles atque solertes, hunc ordinem tantorum principum negligendum ducerent, si correctione dignum aliquatenus aestimarent. Ne ergo sanctae hujus historiae ordo inordinatus appareat, quod nobis videtur, sanctitati vestrae breviter innotescat.

Paulum plane de tribu Benjamin exstissem quis ambigit? Benjamin autem Hebraice, Latine *filius dexteræ* nuncupatur. Quid ergo mirum est, si ad dexteram constituitur, qui vocabulum dexteræ ex paterno jure sortitur? Enim vero, ut vetus illa beato Paulo liquido congruere videatur historia, non sine causa Scriptura dicit: «Quia egrediente anima Rachel prae dolore, et imminente jam morte, vocavit nomen filii sui, Benoni, id est *filius doloris mei* (**Gen. XXXV**).» Pater vero appellavit eum Benjamin, id est, *filius dexteræ*. Per Rachel namque, quæ ovis, vel visum principium dicitur, Ecclesia non immerito designatur. Quæ nimirum et ad instar ovis innocenter vivit, et per studium contemplationis ad videndam Redemptoris suis speciem medullitus inardescit. Qui de se requirentibus Judæis ait: «Ego principium, qui et loquor vobis (**Joan. VIII**).» Benjamin igitur nascente, Rachel mater emoritur; dum appropinquante ad lucem novæ regenerationis Saulo, persecutionibus Ecclesia per eum crudeliter impugnatur, Sicut Lucas in Actibus apostolorum: «Saulus, inquit, devastabat Ecclesiam, per domos intrans, et trahens viros, et mulieres tradebat **607** in custodiam (**Act. VIII**).» Congruè itaque Rachel Benoni, id est, *filium doloris mei* vocat: quem Jacob Benjamin, id est, *filium dexteræ* nuncupat; quia Paulus, qui matris Ecclesiæ dolor exstitit, qui eam quodammodo, dum nasceretur, impugnando peremit, a Deo Patre *filius dexteræ* est vocatus, cum per eum divina potentia adversus gentes quasi per fortem suam dexteram dimicavit, verborum jacula valenter intorsit, salubres cordium plagas intulit, et per eum devictis atque prostratis hostibus, cum gloria triumphavit. Hinc est quod idem Paulus ad Galatas ait: «Cum autem complacuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam

suam, ut revelaret filium suum in me, et evangelizarem eum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini (**Gal. II**).» Non ergo immerito *filius dexteræ* Paulus vocatur, per quem omnis gentium multitudo, quae ad dexteram Dei ponenda est, ad fidei sacramenta colligitur Accinctus siquidem verbo Dei, quod est gladius Spiritus (**Ephes. VI**), hodieque usque ad finem saeculi adversus omnium vitiorum, iniquorumque spirituum rabiem dimicat, et tanquam fulminea Christi manus, vibratis coelestis eloquii gladiis, rigidas resistentium Deo cervices obtruncat. Recte igitur Paulus dextri juxta Redemptorem lateris obtinet dignitatem, qui divinae dexteræ non ambigitur exercere virtutem. An non quodammodo dextera Dei adversus diabolum dimicantem se fatetur esse, cum dicit: «Ego autem sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans?» (**I Cor. IX**.)

CAPUT II. *Pauli praerogativae enarrantur.*

Paulus ad coelum tertium raptus ascendit (**II Cor. XII**), ubi etiam arcana verba, quae hominibus loqui non licet, audivit. Quis autem nesciat, quia vita terrena dicit sinistram, coelestis autem significat dexteram, sicut sponsa dicit in Canticis: «Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me?» (**Cant. II**.) Laeva namque esse sub capite dicitur, quia praesens vita apud electum quemlibet sub mente, quae procul dubio cogitationum caput est, despecta calcatur. Dextera vero Dei sponsa amplexari perhibetur, quia dum fidelis et sancta anima aestuanti sui Creatoris igne succenditur, velut divinis

quibusdam amplexibus undique confovetur. Qui ergo carnis adhuc fragilitate circumdatus, ad coelestem vitam ascendisse cognoscitur, recte *filius dexteræ* nuncupatur. Hunc dexteræ Filium Deus omnipotens tanquam propriam dexteram per totam mundi latitudinem semper extendit, et per eam adoptionis populos ad fidei unitatem colligit. Hanc dexteram summus agricola per Ecclesiae suae aream versat, et per eam spirituales segetes ventilat, ut purgata mystici frumenti grana horreis coelestibus introducat. Hanc dexteram suam Deus huc illucque procul extendit, dum ad colligendas in fidei sacramento gentes Paulus toto terrarum orbe discurrit. Ipse quippe quam valida charitate flagrat, tam nimia ex locis ad loca se vagatione permutat. **608** Transire ad alia ex aliis appetit, quia ipsius eum, quem implet, stimulus charitatis impellit. Longe namque a Romanis positus scribit: «Memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos (**Rom. I**).» Retentus Ephesi, Corinthiis scribit: «Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos (**II Cor. XXII**).» Rursum Ephesi commorans, Galatis loquitur, dicens: «Vellem me esse apud vos modo, et mutare vocem meam (**Gal. IV**).» Romae quoque custodia carceris clausus, quia ire per semetipsum ad Philippenses non permittitur, transmittere se discipulum pollicetur, dicens: «Spero in Dominum Jesum, Timotheum cito me mittere ad vos; ut ego bono animo sim, cognitis quae circa vos sunt (**Philip. II**).» Constrictus etiam vinculis atque Ephesi retentus, Colossensibus scribit: «Nam et si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum (**Coloss. II**).» Ecce cor apostolicum quanto fraterni amoris igne decoquitur, quanto ad desudandum pro salute gentium

desiderio coarctatur! Hic corpore tenetur; illuc spiritu ducitur: et paterni amoris affectum praesentibus impendit, absentibus porrigit. Coram positis exhibet opera, audientibus exprimit vota. Efficaciter praesens eis, cum quibus non erat: nec tamen illis absens, cum quibus erat. Cujus amorem melius cognoscimus, si ejus adhuc ad Corinthios verba pensamus. Ait enim: «Veniam ad vos cum Macedoniam pertransiero; nam Macedoniam pertransibo, apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo (**I Cor. XVI**).» Quid est, quod tam anxie per tot loca partitur, nisi quod circa omnes una charitate constringitur? Charitas enim, quae divisa unire consuevit, unum cor Pauli dividi per multa compellit. Quod tamen tanto ardentius in Deo colligit, quanto latius per sancta desideria spargit. Praedicando igitur Paulus vult simul omnia dicere, amando vult simul omnes videre; quia et in carne permanendo vult omnibus vivere, et de carne transeundo per sacrificium fidei vult omnibus prodesse. Nec mirum si praedicator egregius in fraterna charitate ferventius aestuat, si prae cunctis mortalibus in eo copia verae dilectionis abundat; cum fons vitae qui eum vas electionis appellat (**Act. IX**), in eum se decreverit abundanter influere, eumque dignatus sit sacramentorum suorum fluentis incomparabiliter irrigare. Hinc est quod ait: «An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus?» (**II Cor. XIII**.)

*CAPUT III. Paulus prae caeteris omnibus
privilegio admirabili est insignitus.*

Hoc plane Salvator mundi B. Paulo per singularis gratiae privilegium contulit, qui nulli mortalium post Incarnationis suae mysterium praerogavit. Nam postquam beata illa atque divina Redemptoris humanitas ad paternae majestatis est evecta consessum, ut non jam hominibus corporaliter interesset, sed coeli potius virtutibus praesideret, non per magistrum, sed specialiter per se ipsum sic illum efficaciter **609** docuit, omniumque sibi gestorum suorum mysteria delegavit; ut non modo praecessorum suorum magisterio nullatenus indigeret, sed eos insuper omnis coelestis sapientiae profunditate praecelleret. Unde et ipse primus apostolorum Petrus ejus admiratur sapientiam, dicens: «Charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis; sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant (**II Petr. III**).» Quod autem in discendis evangelicae doctrinae mysteriis non magistrum quemlibet hominem, sed Deum specialiter habuerit praeceptorem, testatur ipse, qui in principio Epistolae suae ad Galatas loquitur, dicens: «Paulus apostolus non ab hominibus, neque per hominem; sed per Jesum Christum et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis (**Gal. I**).» Fons enim aeternae vitae velut immensus torrens totum se simul in vas suae electionis immersit, qui in caeteros apostolos per longa temporum intervalla, sapientiae suae fluentia profudit. Et paulo post: «Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Domini nostri Jesu Christi (**Ibid.**).» Quod ergo Petrum Dominus per multa argumenta adhuc mortalis edocuit, hoc totum repente beato

Paulo constitutus jam in gloria paternae majestatis exhibuit. Ac si doctor quispiam dum privatus est, discipulos doceat, postquam vero ad obtinenda regalis imperii sceptrata conscendit, remotis clientium clastibus, unum inter multos egregium, quem nobilius instruat, elegit.

Ut ergo ad id unde coepit sermo recurrat, cum B. Petrus ad dexteram ponitur, primatus ejus, quem inter caeteros est sortitus apostolos, honoratur. Cum vero Paulus ejusdem dextri lateris occupat locum, in Benjamin, cujus est filius, mystice figurae redolet sacramentum. Quanquam et hoc non a mysterio vacet, quod B. Petrus Dominici lateris sinistram tenet. Per illum siquidem activa vita signatur. Et sicut contemplativa vita per dexteram, sic actualis exprimitur per sinistram. Quod autem per B. Petrum praesens vita, hoc est activa, figuretur, in hoc praecipue demonstratur, quod sicut evangelica frequentissime testatur historia, et Petrus Dominum plus omnibus condiscipulis diligat (**Joan. XX**); et Dominus non Petro, sed Joanni potius praerogativam specialis omnino dilectionis impendat (**Joan. XIII**). Per Joannem quippe contemplativa, per Petrum vero, sicut dictum est, activa vita signatur. Quia sancti omnes in hac vita ad similitudinem Petri, Deus plus amant, et quasi minus amantur; dum duras propter eum laborum molestias perferunt; mortali tamen adhuc carne circumdati, ad amplexus ejus dulcedinem non pertingunt. Illi vero qui jam cum Deo sunt, in hoc eum quodammodo minus amant, et magis amantur; dum et pro eo nullos laborum turbines sentiunt, et tamen intimae familiaritatis ejus oblectationibus perfruuntur. Non ergo mirum, si B. Petrus aliquando partem videatur tenere

sinistram, qui **610** et activae vitae continet ex scripturarum auctoritate figuram.

CAPUT IV. *Cur B. Paulus propriam non habeat cathedram.*

Unum vero in B. Paulo videtur, egregium, quia cum omnes apostoli distributi terrarum regionibus, proprias obtineant cathedras; iste, dum nullam specialiter teneat, videtur aliquatenus communiter omnibus praesidere. (*Vide scholia ad calcem opusculi.*) Plane quia ipse toto terrarum orbe universalem fundavit Ecclesiam, dignum est, ut sicut in omnibus fidei semen sparsit, sic etiam in omnibus jus teneat praesidentis. Dicit enim ad Corinthios: «Gratia Dei sum id quod sum; et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum (**I Cor. XV**).» Ad Romanos autem: «Habeo, inquit, gloriam in Christo Jesu ad Deum, in obedientia gentium: verbo et factis, in virtute signorum, et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti; ita ut ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelio Christi. Sic autem hoc praedicavi Evangelium, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem; sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; et qui non audierunt, intelligent (**Rom. XV; Isa. LII**). Haec est igitur causa cur Paulus nullam specialiter cathedram teneat, quia si audemus summis minora conferre, ad instar Christi, salvo caeterorum apostolorum jure, videtur omnibus Ecclesiis praesidere.

Porro autem quantum ad vulgarem pertinet sensum, quoniam Hierosolymis passus est Dominus, universis Ecclesiis non Romana, sed Hierosolymitana potius praeesse deberet Ecclesia; verumtamen cum ex auctoritate canonum, Romana Ecclesia primum teneat locum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Constantinopolitana quartum, Hierosolymitana jam quintum: constat Dominum Salvatorem non uni cuilibet cathedrae speciali jure praeesse, sed cunctis unum pastorem universaliter praesidere. Liquet ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum juxta privilegium Petri, non secundum incomparabilem excellentiam Redemptoris. Quia quod omnes apostoli juxta mensuram suam obtinent per gratiam collati muneris, hoc totum possidet Christus per naturalis imperium majestatis. Quamdam ergo, si dici liceat, cum Christo similitudinem Paulus tenet, dum non undantaxat Ecclesiae, sed omnibus praesidet. Non igitur sine causa B. Paulus dextrum in picturis obtinet latus, dum id non modo deposcat propensior fructuum cumulus, sed et figuralis intelligentiae sacramentum. Gliscit adhuc animus super hoc themate plura conscribere, sed litterarum bajulus, qui ad vos properare festinat, dum potius vellet volare, quam currere, non me permittit saltem minimas ad scribendum moras habere. Clementia vobis, dilectissimi, divina praecipiat, ut pro me orare sancta vestra fraternitas non desistat.

611 SCHOLIA.

Plane quia ipse (Paulus) toto terrarum orbe universalem fundavit Ecclesiam, dignum est, ut sicut in omnibus fidei

semen sparsit, sic etiam in omnibus jus teneat praesidentis. In hac Epistola beatus Petrus Damianus plus nimio videtur tribuere Paulo: tametsi enim vera sunt, quae refert de ipsius Apostoli rebus gestis, sunt tamen caute intelligenda; quoniam totius orbis pastor, et princeps Petrus duntaxat est, non Paulus. Quamobrem verum quidem est elogium, quod ipsi Ecclesia tribuit, dum ait: praedicator in universo mundo; «verum est quod idem affirmat: (Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum **(II Cor. XI).**)» Sed tamen illum tantum bonorem, quem prima specie cardinalis Damianus sancto Paulo defert, sancto Petro magis congruere **612** certissimum est, de quo Magnus Leo (*epist. ad Anast. Thess.*): «Inter beatissimos apostolos, inquit, in similitudine honoris, fuit quaedam discretio potestatis; et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut caeteris praeemineret: de qua forma, episcoporum quoque est orta distinctio.» Sanctus Joannes Chrysostomus (**hom. 87 in Joan.**): Quid tandem aliis omissis. de his duntaxat Petrum affatur? os erat apostolorum, et princeps, et vertex ipsius coetus; propterea et Paulus eum praeter alios visurus ascendit. Itaque Damianum juxta magni Gregorii mentem intelligemus (**GREG. in lib. I Reg., cap. 4**), ut quod attinet ad apostolicum munus Evangelii praedicandi, atque peccata solvendi, aequae omnes apostolos, nedum Paulum, in universum mundum missos esse existimemus, cum quadam tamen subordinatione Petri, qui gregi universali praefectus est, ut multis docet sanctus Cyprianus de unit. Eccles., et epist. 55 ad Cornelium papam.

Sit nomen Domini benedictum.